

nokok és folyosók, villanyvontatású kisvonat, víziúton közlekedő csónakok teszik könnyen járhatóvá az egész kiállítást.

*Egy kis nép nagyot alkot!* Ez alatt a jelmondat alatt állott a külföldiek elé ez a kiállítás, amely valóban Svájc műveltségének keresztmetszetét adja. Svájc szövetségi elnöke *szellemi mozgósításnak* nevezte ezt a kiállítást. Megindultak a szellemi erők, hogy bemutassák országuk arculatát és államuk életét s ezzel magát a svájci népet is lendületes munkára serkentsék. A kiállítás nem szorított pusztán az ország gazdasági és műszaki teljesítményeinek a bemutatására, hanem beszámoló kívánt lenni Svájc szellemi életéről és művelődési törekvéseiről is. A többnyelvű országnak a kiállításon sajátos mondánivalói voltak és az alkotások különbözőségük és sokféleségük ellenére is erőteljes és kifejező egységben jelentkeztek. Érezhető volt mindenben a Svájcra annyira jellemző *közösségi szellem*. A szabadság és a tekintély kiegyensúlyozottan kapcsolódott itt egymásba és ez leolvasható volt a kiállítás egész arculatáról.

Negyvenezer fenyőtörzsből, egy hatalmas erdőnyi fából épült fel kiváló építészeti eljárásokkal a kiállítás 70 csarnoka és pavillonja. A kiállítás építkezése magával hozta utak és hidak kiszélesítését s új utak, csatornák és partrészek kiépítését. Az összes munkálatok: építkezés, igazgatás és propaganda több mint 25 millió svájci frankba kerültek és további 15 milliót fektettek bele a kiállítás benső kiképzésébe. Az 1939 május 6-ikán megnyílt kiállítás építkezése még az előző év folyamán megkezdődött és a tervezésnél és kivitelezésnél értékesítették a legutóbbi évek folyamán a földkerekség nagy államaiban rendezett országos és világkiállítások tapasztalatait. A kiállítás vezetősége lemondott a régebben alkalmazott szakok szerinti tagozásról és ehelyett az egész kiállítási anyagot 14 csoportba sorozta be.

A „*Hon és Nép*” áttekintést ad Svájc politikai, katonai, gazdasági és művelődési szerkezetéről, „*Építkezés és lakás*” a svájci jellegzetes építkezési módokról és anyagokról, valamint a lakásviszonyokról ad színes képet, „*Ruha teszi az embert*” a textilipar termékeiről és a divat-életéről tájékoztatta a látogatót, „*Egészség és erő*” az egészséges életmódot ismertette és azt, hogy hogyan lehet az egészség megőrzéséről gondoskodni, „*Tanulás és tudás, gondolkodás és költészet*”, továbbá „*Mezőgazdaság*”, „*Vadászat, Halászat és madárvédelem*”, „*A mi fánk*” és *utóbbi*, és a többi adtak számot az ország legkülönbözőbb területein elért eredményekről.

A közelebről érdeklődők számára igen tanulságosak voltak az egyes tagozatokban látható beszédes adatok. Kibontakozott például a látogatók előtt a golyva elleni küzdelem képe. Nemrégben még olyan helységeik is voltak, amelyekben a lakosság 60-70%-ban golyvás volt. Így kimutatást készítettek 15.000 megfigyelés alapján 3 községből. Egyikben 40, a másikban 64 és a harmadikban 70%-ban volt golyvás a lakosság. A három helység térképén kifejezett „Golyvánházak” láthatók. Ha egy ház leégett és helyébe újat építettek, tapasztalásuk szerint abban megszűnt a golyva, mintha a tűz elpusztította volna a golyva-noxát. Egyes házakban emeletek szerint csoportosították az ott előforduló golyvaeseteket. Kítűnt, hogy a földszinti lakásokban lakók 82%-ban voltak golyvasok, míg ugyanakkor az emeleten lakók csak 18%-ban. Számos megfigyelt eset közül pl. két egészséges, golyvamentes nővér ugyanazon házba ment férjhez. Az egyik a ház földszintjén lakott és mind ő, mind 3 ott született gyermeke golyvás lett. Ezzel szemben a harmadik emeleten lakó nővére és 3 ott született gyermeke golyvamentes maradt. Ezek a tapasztalatok visszavezették őket újra a tellurikus és geográfiai fel-

## A ZÜRICHI ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁS

A Zürichi-tó egymással szemben fekvő partján két 70 m magas *torony* nyúlik a magasba. A tornyok acélvázán *gyorsfelvonók* emelkednek a magasba. Majd a tetőházikókból szemben egymással egyszerre elindul két *függő gondola*, hogy átszállítsa utasait a két torony között kifeszített hatalmas *drótkötélpályán* egyik partról a másikra. A magasból feltűnik a Zürichi környező hegyek koszorúja, majd a közel negyedfélszáz ezer lakosú Zürich (Svájc legnagyobb városa) s még lejjebb a hosszsan elnyúló tó két partján egyenkint több mint másfél kilométeres sávban egy hirtelen támadt nyüzsgő város: *a Svájci Országos Kiállítás*. Fent a tiszta levegőben repülőgép kering, alant pedig a tó kék tükrét hajók és csónakok serege szeli át, szállítván egyik partról a másikra a kiállítás sokezer nyelvi bel- és külföldi látogatóit.

A magasból könnyen áttekinthető, változatosságában is egységesen ható kép az alant járó számára felbomlik megkapó részleteire. A valóságos kertészeti remekszámba menő gyönyörű virágos parkokban ízléses pavillonok és csarnokok hosszú sora fogadja a látogatót. Mindenütt a körültekintő gondosság, rendszeresség és alaposág jeleit látni és az egész kép valami nyugodt derűt sugároz magából. Rengeteg ülőhely mindenfelé, fedett földszinti és emeleti közlekedőcsar-

fogáshoz. A tervszerű munka eredményeképpen pl. az iskolásgyermekek között 1920-tól 1934-ig a golyvahajlamosak százaléka 54-ről 27-re, a golyvasóké pedig 16-ről 2-re csökkent, aminek következtében a golyva-menteseké viszont 29-ről 71-re emelkedett. (17.554, illetve 18.835 tanuló adatai alapján.) Rendkívül figyelemreméltó az a kimutatás, amely szerint a katonaság átlagos magassága az 1890-94. évi 159 cm-rel szemben 1937-ben 168 cm-re emelkedett. Ez is lényegében a golyva eredményes leküzdésének (a pajzsmirigyműködés fokozásának) tudható be. Bőséges adatok állottak rendelkezésre a nemi- és tüdőbetegségek elterjedtségéről, illetve a tüdőgyógyító és gondozó intézetek működéséről, továbbá az egészségügyi személyzet helyzetéről, a halálozási arány csökkenéséről, a munkásbiztosítás keretében a reumás betegségek gyakoriságáról, stb., stb. Ez utóbbi kérdés megvilágítására különös gondot fordított a kiállítás. A kimutatások arról tanúskodnak, hogy a reumás betegségek az összes megbetegedések 21%-át teszik ki, míg a gümőkór csak 0.59%-át. Az arány tehát a gümőkór és a reuma között 1: 36-hoz. A betegségek napoknak ugyancsak 21%-át teszik ki a reumás betegségek miatt betegállományban töltött napok, míg a gümőkórosoké 47%-ot. Az arány tehát 1:45-hez. A reumás betegségeknek a foglalkozással való szoros összefüggésére vet fényt az a kimutatás, amely szerint reumás a szabadban dolgozók 15.41, a közlekedési alkalmazottak 1076, a zártlevegőn és szabadban főlváltva dolgozók 8-52 és az irodákban dolgozók 3.01%-a. A reuma megelőzésére külön táblázat a következő utakat jelöli meg: pályaválasztási tanácsadás, a meghülés elkerülése, a hurutos bántalmak elleni küzdelem, a foglalkozási ártalmak elleni küzdelem, lakáshigiéne, egészséges táplálkozás, fogápolás, szabadlevegőn tartózkodás és testedzés. Felsorolja azután a beteg és rokkantgondozás módozatait, majd a társadalmi gondozás feladatait az átképzésben, a munkaközvetítésben és a helyváltztatásban jelöli meg.

Egy másik kiállítási csoport Svájc *népművelődési állapotaiba* nyújtott bőséges betekintést. A kiállításon állandóan működésben lehetett tanulmányozni az iskolai tanítást és a napközi-otthonbeli foglalkoztatást. A bemutatást igen szemléltetővé tette az, hogy sorra valamennyi iskolatípus tanítási módszere bemutatásra került. *Pestalozzi képe* fölött ott állott ez a felírás: „*Minden tanítás az életet szolgálja*”. Az adatok tanúsága szerint Svájc 240 iparostanonciskoiájában 46.700 tanonc részesül oktatásban. Az egyes iskoláknak évi 200-300 munka-órása van. 1859-ben a svájci ifjúság közel 100.000 frankot gyűjtött össze és ezzel megvették a *Rütli mezőt*, amely azóta az iskolai kirándulások és vándorlások főcélpontja. 1938-ban a munkanélküliek számára rendezett különböző tanfolyamokról 1000 fém munkás került ki és ezek közül 620 azonnal elhelyezkedést is nyert a különböző gépezetekben. A szociális felelősség szép bizonyosságát adja az az adat, amely szerint a svájci munkások 66-2%-ának van fizetési szabadsága. A mezőgazdaságban 220, a kézműiparban 110, a kereskedelemben 60, a vendéglátóiparban 30 és a közlekedési iparban 10 ezer üzem működik Svájcban. Minden harmadik svájci exportból él és minden negyedik svájci földműves, illetve állattenyésztő. Részletes tájékoztatást nyújtott a kiállítás arról, hogy hogyan él a svájci parasztság, mit alkot, hogyan kereskedik és lakik. Továbbá képet adott a benső gyarmatosításról, a piacról és a propagandáról, a parasztság műveltségéről, a mezőgazdasági termelés menetéről, a szőlőtermelésről, az alkoholmentes gyümölcsértékesítésről, az állattenyésztés kérdéseiről és másokról. Külön csoport foglalkozott ezzel a kérdéssel: „Svájci gyümöl-

cöt egész éven át!” általában nagy súlyt helyeztek a gyümölcsstermelés, kereskedelem, elraktározás és konzerválás bemutatására. Külön érdekessége volt a kiállításnak a „gyümölcs-bár”.

Alig lehetne mindazt a meglepő gondossággal összegyűjtött értéket felsorolni, amely a félesztendő időtartamra tervezett kiállítás minden részletében észlelhető. Megállapítható azonban az, hogy a zürichi Országos Kiállítás, amelyet eredeti német neve (Schweizerische Landesausstellung) után egyszerűen csak „Landi”-nak becézett a svájci nép, sikerrel gyűjtötte össze és mutatta be Svájc gazdasági, művelődési, társadalmi és politikai erőit. Egy országos kiállítás sokat jelent sok milliós népek számára is – állapítja meg Meier úr, a kiállítás igazgatója -, egy négy nyelven beszélő kis ország népe számára azonban még többet: *különleges alkalmat minden építő erő összefogására*. Bemutatja egy kis állam nemzetközi jelentőségét és azt, hogy mit tud teljesíteni szabad légkörben egy az alkotó munkában örömet lelő nép. A kiállítás tárgyilagos szemléltői egyöntetűen megállapíthatják, hogy ezt a célt a különböző törzshöz, nyelvhez és hitvalláshoz tartozó nép az akarat és szellem hatalmas megfeszítésével ezen a kiállításon maradék nélkül el is érte.

Batiz Dénes